

Kmetijske in rokodelske novize.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske drushbe.

N° 45.

V frédo 6. Listopada.

1844.

Te novize pridejo vsako frédo na dvéh zhetertnih listih v Ljubljani na svetlo. Plazhujejo se v pisarnizi z. k. kmetijske drushbe v hiši 195 v Šalendrovih ulizah bliso Brega; sa Ljubljano in sa tiste, ki jih ne dobivajo po pošthi, sa zelo leto s 2 fl., — sa pol leta s 1 fl.; prejmljejo se pa pri natiskovavzu na Bregu Nr. 190. Po pošthi veljajo sa zelo leto 2 fl. 30 kr., — sa pol léta 1 fl. 15 kr. Po vsih z. k. pošhtah se snajo dobiti.

GOSPODU KOSESKITU

pesniku „Slovenje.“

Zpevsko slastjo — ktera Vila
Te je v zibki nadahnila,
De, ko vdari Tvoja lira,
Vsaka druga slast umira
V njene glase vtópljena?

Slavski govor — ktera Vila
Te v détnstvu je učila,
De besede vse sladkosti
Se v goréci iskrenosti
'Z gorkih pers izlivajo?

Ktera sréčna Rojenica —
Nježna lóga golobica —
Ti je gosli v roke dala,
Pesmi peti ukazala,
Ki sercé vzdigujejo?

Dolgo struna ljubezniva
Poje v tihim sramóžljiva,
Modropojki slavski streže,
Ki beršlanov véneč véže,
Gosli ž njim ovéncati.

„Čas je, molklost prekiniti, —
Tvoje gosli razglasiti
Tirja mati domovina,“
Modropojka opomina
Pesnika mudečiga.

Domovini poštovani
Lira peti se ne brani,
V nji se glasi izbudijo
Ki 'Slovenjo poslovijo,
In Cesarja miliga.

Zato Tebe tud' slovila
Domovina, pevc! bo mila;

Ti ne jenjaj prepevati
V njeno čast, — in ona mati
Ne bo Teb' bit' jenjala! —n.

Od obzhinskih pašhinj — kaj so saderšhki,
de jih kmetje ne rasdelijo? in kako bi
se ti nar bolj odverniti dali? *)

Obzhinska semlja ali gmajna, nikdar toliko ne
obrodí, kakor bi obrodila, ko bi po svoji natori bolj
umetno obdelana bila. V obzhinski semlji torej ve-
liko sakopaniga bogastva leshí, ki nikomur koristno ni.

Obzhinske ali fofeske semljishe isvirajo od
filno starih zhafov, ko je na svetu she veliko

*) Pred ko bo 20 let minulo, bodo vse gmajne sgi-
nile in nizh ne bo vezh od njih flishati. Shelesne
zeste bodo to na en hip storile, kar vsi poduki do sdaj niso
storili samogli; sakaj maršiktera rezh bo na svetu škos nje
drugazhi postala. Moder kmetovavez pa ne zhaka file in zhasa,
de mu voda v usta tezhe, ampak ob pravim zhasu storí, kar
je sa-nj koristniga. Kmetje imajo saref neki velik
saklad (shaz) sakopan, sa kteriga she ne vedó. Ta
saklad leshí v obzhinskih pašhah (gmajnah), ko bi
jih vse fofeske od konza do kraja med seboj rasdelile in si
koristne semljishe napravile. Maršikteri kozhek kruha si bo she
umni kmetovavez is njih do tistiga zhasa pridobil, ko mu bo
shelesna zesta drugi saflushek odvsela. She v 9. listu je gosp.
—o— prav shivo k rasdelitvi obzhinskih pašh spodbodoval;
v 37. listu smo našim bravzam sopet enaki soštavek podali
pod našlovam: Rasdelite obzhinske pašhe — in s ve-
seljem smo gosp. Shumarjev dopis is Korofhkiga brali, ki
nam je osnanil, de je ta poduk lep sad prinesel. V danashnji-
mu soštavku pa hozhemo kaj vezh od rasdelitve obzhin-
skih pašh govoriti, de bi tudi tiste kmetovavez spreobrnili,
ki se dosdaj she terdovratno stare sanikernosti dershé. Oh!
de bi vsi svoj lastni prid sposnali! Vrednistvo.

manj ljudi bilo, kakor sdaj. Od perviga fo fi sdrušeni rodovi silo fhirjavni proftor semlje med feboj rasdelili. Delifhe je bilo v njivah, fenoshetih, narvezhi pa v pafhnjah. Njive in fenosheti je fleherni deleshnik febi obdeloval in gradil, pafhnje pa neismerjeniga proftora fo bile vfih deleshnikov fkup, in nifo bile ograjene; sakaj nespametno bi bilo, ko bi bili ljudje velike pafhnje gradili, sato, de bi bili zlo majhne njive pred pafhno shivino varovali. Šedanjim zhafu pa, kér fo fe ljudje povfod nafelili, kér je vezh v obdelane laftnine rasdeljeniga fvetá, kakor ga je v obzhinfkih pafhnjah, bi bilo priprofto, komu sapovedati, de naj bi fvoje njive in fenosheti gradil; ampak vifoke zefarfke poftave flehernimu, kdor fvojo shivino pafe, ojftró sapovedo, de naj pafhno shivino v ograji savarje; sraven tega pa tudi sapovedo, de fhkoda, karkoli jo pafhna shivina na polju ftóri, mora shivine gofpodar poplazhati. Poftava tedaj vkáshe le pafhnje ograditi, ne pa njiv, ne fenoshet, ne travnikov; sapovedo dalje, de fe ne fmé shivina nikoli po fenoshetih in travnikih pafsti, ne po obdelanimu polju goniti jo. Po le ti poftavi je obzhinfvam dolshnoft naloshena, fvoje pafhnje ali gmajné ograditi, de bi bilo vse obdelano polje pred shivinfkim pofhkodovanjem obvarváno.

Ali malo kje fe fofefke po sapovedi ravnafo. One ne gradijo semljifh, ktere fo fi sa obzhinfke pafhnje odlozhile, ampak zhredam dajo pafstirje, kteri fo vezhi del nemarni. Sdaj fte fe nemarnofst pafstirjev in lakomnoft pafhnikov takó pomnoshile, de fo fami deleshniki takih pafhinj jeli premifhljevati, kako de bi fe mogla nespodoba in kriviza porovnati. Pregovor je ta: de kadar fe hudoba v kaj vtépe, ni lahko isgnati jo.

Nekteri fe pertoshujejo, de njim deleshniki v pafhnji vshitek odtegnejo, ki vezh glav pafejo, kakor njim gré; ravno ti terdijo terdovratno njih pravizo v pafhnji; drugi toshijo, de njim obzhinfka zhreda na mejah poljffe perdelke fpafuje; fhe drugi fpet sa ftorjeno fhkodo pafhno shivino rubijo. Toshbá in preprirov med fofefkami ni konza, velikokrat fhe pobj savoljo tega vftane.

Umni moshje fo fe pertoshili in fo profili, de bi fe nespodoba in pomota v pafhnjah porovnalá. Na to je modra gofpofka savoljo pafhnje dane sapovedi ponovila, in sraven fhe narozhila, de naj bi fi sdrušeni fofédje obzhinfko semljo, naj bo ali v pafhnjah, ali v fenoshetih, ali v gojsdih, med feboj rasdelili. Modra sapoved je ta, sakaj: kjer je vezh gofpodarjev, fe flabo gofpodari, in hifha gré pod sló. Ravno tó od obzhinfkih semelj velja, kér en fam deleshnik bres pervoljenja vfih drusih nefmé in nemore s fvojim delam pozhéti, kar bi hotel, in kér fhe ne vé, kteri del de je fvoj, kako velik, in kje de je. Po tem takim flabi obzhinfka semlja, ne vershe toliko, kakor bi

fkup vergla, ko bi vfaki pafhnik fvoj odlozhen kóf po fvojim fi popravil, ga obdelal, in poshlahtil.

Blagor, de je fedanji zhaf marfikterimu jela luzh jafnfhi fvetiti!

(Dalje sledí.)

Popis obertniske razstave v Ljubljani.

(Na dalje.)

Od P. Krajlove lončene posode iz Ljubljane, od J. Taučerjoviga kožuha iz Loke, od G. Polancove pastí za podgane iz Loké, od J. Andrejovičovih sekir iz Loke, od J. Serpanove vózne coklje iz dolenjiga Semena in od M. Majerlevih torbic iz Poljan, samo to le povémo, de so bili dobri izdelki. — A. Steklasa mlinar iz Zajasovnika Mekinske komisije se ni slabo z štermi podobami kmetijskiga oróđa obnesil, ki jih je v razstavo dal, namreč z podobe neke mašine za mlatit, za rezanco delat, z podobo njivniga valú in pinje. — Dobra roba je bila železnina in jeklina, ki jo je baron Zilbernagel nova fužina iz Borovlj iz Koroškiga na ogled postavila. — Zopet moramo dva Teržičana pohvaliti, namreč: Jurja Ahačiča zavoljo kôs, žag, lopát in krampov, in Ignaca Ahačiča zavoljo raznih kôs, z kterimi sta razstavo pomnožila. — Krajski slamniki imajo že davnej dóbro imé tudi po ptujih deželah, posebno pa tisti, ki jih v Berdski komisii izdelujejo, kterih nam je A. Jelenc iz Ihana v razstavo poslal. — A. Globočnikove žimnate sita in drugi žimnati izdelki iz njegove fabrike v Stražišu so bili med nar lepši blago naše razstave šteti, in zató so mu tudi sreberno svetinjo privabili. — Ze davnej tudi Lokerjeve sita iz Krajnja po ptujih deželah krog in krog slovijo, posebno zavoljo lepe in žive farbe; za to je tudi ta fabrika že na Dunaju in Celovcu sreberne svetinje dobila. — Razun Globočnikove in Lokerjeve fabrike tudi J. Benedig v Stražišu in K. Preuc v Krajnju lepe sita izdelujeta, kakor so njih izdelki, ki sta jih v razstavo poslala, očitno pokazali. Imenovani šterje fabrikanti preživé veliko sto ljudi v Stražišu, Šmartnim in v Bitnjim, kjer veliko družin nima družiga zaslužka, kakor od statev. — Jeklo F. kneza Lichtensteinskiga iz Koroškiga je bilo hvale vredno. — Kaj bi na dolgo in široko Valentin in Leopold Malitovo usnje iz Teržiča hvalili, ki je zavoljo dóbre robe, lepih farb in nizke cene že davnej znano. — St. Killerjeva železnina iz Pristave pri Teržiču je bila od sodnikov zlo pohvaljena. — J. Pergerjeve puške iz Gradca so bile dobriga in lepiga izdelka. — Kér je L. Čeferin, podobodel iz Idrije, le samouk, nam ne gre človeško podobo iz lesá, ki jo je v razstavo dal, grajati. — Zakaj ste nam M. Hladnik in M. Pušar iz Idrije vsaka le en kosčik špic v razstavo poslale? ali ni bilo mogoče tega idriskriga glasovitniga blaga kaj več poslati? — Fužina Frančiške Posnigg v spodnjim Ljubelju nam je lepiga jekla v razstavo dala. — Volnati sagi (Teppiche) Lincerske fabrike J. Diercerja so bili v resnici zalo blago; marsikteri si je želel, kaj taciga v svoji stanici imeti. — Žebli vsake sorte, ki nam jih je J. Globočnik, fužinar iz Železnikov poslal, so bili lepi. — Posébné hvale vredno blagó so bili žebli in čubežen Janeza Thomaná fužinarja iz Kamne Gorice. — De je K. Pollak, fabrikant in farbar

„Na! reče knez, prijatelj moj,
Zlató je tvoje, plačan boš!“
Ni verlo bilo? Pesem poj! —
Za Boga! Knez je žlahten mož.
Pa vender še gorši, še boljši kri
Pod plahto v ratarjevim sercu žari.

„Življenja ne prodajem jez,
Sim reven, pa nasitim se,
Zlató mitarju dajte, knez!
On blago svoje zgubil je.“
Tak' reče s poštenim obrazom, in glej!
Oberne mu herbet in gre naprej.

Ko trombe glas, ko zvon doní
Od verliga možá spomin;
Kdor je enake vrednosti,
Ga pesem plača, ne cekin.
O, slava Bogú, de zapeti znam
De verlimu možu pohvalo dam.
J. Koseski.

Od obzhinških pafhinj — kaj so sadershki, de jih kmetje ne rasdelijo? in kako bi se ti nar bolj odverniti dali?

Veliko deleshnikov fofesknih gmajn ali pafhinj, od katerih posebno tukaj govorimo, sheli, de bi jim bil vsakimu svoj del odlozhen, is katerih si upajo veliko vezh vshitka perdelati, kakor ga dosdaj v pafhnji imajo; ali kaj pomaga! kér je dobrim sheljem vselej došti nasprotnikov.

Dokler niso vsi fofedje ene misli, pravijo: se nemore rasdeliti (partiti). Nekoliko refnizhin se nekterim sdi ta odgovor, pa je le smamljiv; popravimo ga tako le: Zefarfka postava dovolji flehernimu, s svojim tako ravnati in gospodariti, kakor se mu po svoji umnosti sdi, de bi sa-nj nar boljši bilo, famo de s svojim djanjem nobeniga nepofhkodje. Kér tedaj vsak (takó tudi deleshnik obzhinfke pafhnje) bresfhkoda drusihs svojo semljo storí, kar hozhe, ima tudi pravizo od obzhinfhine odstropiti, in lozhitvo svojiga dela terjati; obzhinfstvo mu jo mora pervoljiti, naj bo njegov del velik ali majhin.

To se vé, de kdor svoj pafhni del odlozhiti sheli, ga tudi sheli, poboljšhati in poshlahtiti, de bi vezh dobizhka is njega spravil, kot mu ga je v pafhnji dal. Po visljim povelju *) morajo gosposke fkerb imeti, de bo rasdeljenje pafhinj tistim, ki sa-nj profijo, dovoljeno. Nobeden ne more rasdelitve obzhinških pafhinj braniti. Kér tedaj zefarfki ukas obzhinfvam in fofeskam pomozh ponuja, po kateri one samorejo prasne in puftesemlje v svoj korist perpraviti, opomnimo vse deleshnike gmajnfkih pafhinj, de naj se napovedanih pomozhkov poflushijo. Kjer fofedje s enim glafam v rasdelitvo ne pervolijo, tam dajo oni na snanje, de so ali zlo nerasumni, ali preuboshni, ali pa de ne vedó, kako gré svojo semljo v boljši prid perpravljati. Kakor se med pshenizo došti ljulke najde, je tudi rasun dobrih in rasumnih fofedov nekaj tazih, kateri vsm pravizhnim sheljem nasprotvajo, in nozhjo is sgolj terdovratne nevédnosti nobene nove, zhe ravno dobre naprave. Taki hozhejo bres premishljenja le vse per starim imeti, njim ni v glavo vtepti, de bi moglo kaj drugazhiga in boljšiga biti,

kakar zhigar so vajeni; fhe niso sadošti premikani, de bi marfiktere dobrote rasumeli. Nobeden ni v mozhi, take terdovratnike na pravo pot saverniti; ampak njim naj bo rezheno le to: v kratkim zhafu bodo preprizhani od obilniga obroda semlje, ki ga bo fém tertje pridnim sdelovavzam prinesla.

Šo eni, ki pravijo: gmajna je predaljezh od vafí; ne vershe nam, de bi jo v njive ali v fenosheti isdelali, tudi nimamo potrebe, ker imamo došti njiv in fenoshet. Druge pa flishimo isgovarjati se, rekozh: gmajna je fkos in fkos kamnita ali s hošto tako prerashena, de se nikakor isdelati ne da.

Pervim odgovorimo: Zhe je gmajna predaljezh, de vam ne vershe jo sdelovati, imate pa mnogoterih drusih potov, po katerih samorete svoje gmajne h koristu perpraviti: morebiti so drugi fofedje blishji, ki bi morebiti radi vafhe gmajne sa majhno plazhilo sdelovali, ali jih v najemfhino vseli, ali jih samenili, ali morebiti zlo kupili. Tudi se najde v krajih dovelj ljudi, ki so flushbe potrebni, de se sa majhno plazhilo sdelovanja lotijo, fhe taki kajsharji, kozharji in gostazhi, se ali sa plazhilo sdelovanja lotijo, ali pa zhe se na neke leta sa vshitek sdelaniga svetá s njimi saštopite, ter vam bo sdelana semlja vezh vergla, kakor pušta pafhnja.

Drugim pa rezhemo: She v „Novizah“ smo raskladali, kako je mogožhe vsako semljo sdelati in jo k pridu perpraviti, zhe bi bila fhe tako pušta, terda, -kamnita, ali mozhirna, ali kakor si bodi; mislimo pa, de malo kje je kaj takih gmajn, de bi se nekoliko isdelati in poboljšhati ne dale, zhe rayno ne na enkrat, pa fkosí vezh lét. Zhe bi pa kje taka gmajna bila, de bi se nikakor k boljšmu sdelati ne dala, naj ostane kakorfhna je, per taki ne bomo rasdelitve fvetovali, temuzh taka gmajna naj bo sa pafho drobnize, to je ovaz in kos, ne pa sa govejo shivino, ktera se na takih pafhnjah nizh ne sredi; faj veste, de v nekih tednih je obzhinfki prostor she zhifto popafhen, in de morate sraven pafhe svoji shivini opoldan in svezher v jafle kaj poloshili, zhe jo hozhete per shivljenju ohraniti.

(Dalje sledí.)

Popis obertniske razstave v Ljubljani.

(Na dalje.)

Premalo je Marija Kokail od svojiga pletenja v razstavo poslala, de bi jo mogli zavoljo tega posebno pohvaliti; žal nam je tudi, de nam ni Jera Zupancič iz Mlina na Gorenském več jerbas-

*) Ukas zefarfke dvorne pisarnize od 5. Listopada 1768; 24. Šufhza 1770; 23. Velkiferpana 1770; 14. Šufhza 1771; 4. Profenza 1780; 17. Malitrayna 1784; 5. Maliferpana 1785 in 30. Profenza 1808.

Kmetijske in rokodelske novize.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske drushbe.

N° 47.

V frédo 20. Listopada.

1844.

Te novize pridejo vsako frédo na dvéh zhetertnih listih v Ljubljani na svetlo. Plazhujejo se v pisarnizi z. k. kmetijske drushbe v hiši 195 v Šalendrovih ulazah bliso Brega; sa Ljubljano in sa tiste, ki jih ne dobivajo po pošti, sa zelo leto s 2 fl., — sa pol leta s 1 fl.; prejmljejo se pa pri natiskovavzu na Bregu Nr. 190. Po pošti veljajo sa zelo leto 2 fl. 30 kr., — sa pol léta 1 fl. 15 kr. Po vsih z. k. poštah se snajo dobiti.

Pogled v Štajersko.

Rób doséžem krajske meje
Na Černivca visočini,
Štajerska naprót mi veje
Volna sapa po dolini;
Kri gorkó začne kipéti,
V rádoti sercé igra,
Kér tam vidim zelenéti
Polja svojiga bratica.

'Z mračnih logov se odkriva
Bistre Sovne dólič mirni,
Tam Sloven'c vesel' prebiva,
Tam je dom njegov izvirni;
Ob desnici, ob levici
Križem po zelenim dol',
Kakor bčela na cvetlici,
Dela kmet na svojim polj'.

Žarko solnce v berda sije,
Zóri sladki up plačila,
Trud zastonj ne bo kmetije,
Rod obeta zemlja mila:
To uči poljana krasna,
To kópice stavljene,
To Slovencev lica jasna,
To njih pesmi rádotne.

Naj jim tertice rodijo,
Naj pšenica polni klase,
Sej tud bratice gostijo,
Ce jim dobro vince rase:
Bomo skup se veselili,
Bod'mo stari ali mladi,
Ter zdravice z vincam pili
Po slovenski star' navadi.

Oh! de b' vedno srečna bila
Zemlja, kjer volné cvetlice
Stélje roka gostomila
Gostam svojim na stezice!

V tvoje krilo se želeti
Ne bo jénjal moj spomin,
Tebi néhal pesmi péti
Sestre tvoje ne bo sin. S.

Od obzhinskih pašinj — kaj so sadershki,
de jih kmetje ne rasdelijo? in kako bi
se ti nar bolj odverniti dali?

(Na dalje.)

Nekdaj fo bile obzhinske pašnje vezhi, sato
kér je bilo manj v polje vdelaniga svetá; tudi ljudi
je bilo manj. Dan danafhen ne teknejo pašnje to-
liko. Veliko glav majhin proftor hitro pozepetá,
shivina vezh pašhe pohodi, kot jo pojé. Ona se bode
in se vezh okoli pója, kakor pa páse. Breje krave
fe na pašhi dostokrat pošhkodvajo, de velikokrat po-
vershejo; konji fe bijejo, in vezhkrat eden drusiga
pokvarijo, ravno tako tudi fvinje smedlijo na flabi
pašhi. Vse forte shivinske bolesni fe sazhe-
nejo v zhredi, sató, kér fo pašnje sapufhene
in preflabe; tudi flabo vreme pod milim nebam shi-
vino vezhkrat bolno naredí, in hude kushne bolesni
ena zhreda od druge, na pašnjah nar loshej nalese.

Šhe ena napaka, ktero je treba opomniti, je
ta: pri pašnih zhredah je tréba velikiga fhtevila
majhnih in odrashtenih paštirjev, kterim bi fofeske
fizer drugo koriftnifhi delo dale; po pašnjah pa fe
otrozi postopáje v pretepanju shivine, v preklinje-
vanju, in v mnogih drusih gerdih navadah vadijo,

sraven tega se fhe od eden drusiga uzhijo poljko perdelanje krafi. i. t. d. — Take pafhnje ne fhkodjejo famo shivini, ampak tudi she majhne otroke k hudobnim navadam vabijo in jih vezhkrat popolnoma popazhijo.

Kako pa bi se mogla obzhinfka pafhnja deliti, de bi vfak po pravizi fvoj del (part) dobil? To je sdaj lahko delo, ker je semlja na drobne kofe smerjena. V ti meri je bolj fhi ali flabifhi semlja tudi raslozhena, in po vrednosti na davk resvershena; po ti meri bi se nar loshej obzhinfke pafhe rasdelile.

She druge flifhimo rezhi: „Zhe bomo obzhinfke pafhnje rasdelili, bomo mogli manj shivine rediti, in zhe bomo manj shivine redili, bomo tudi manj gnojja iméli; sakaj bi gmajne v njive sdelovali, faj imamo njiv dofti, fhe teh nemoremo pognojiti; shivina v hlevi ne bo tako sdrava, kakor na pafhi, tudi ne bo fhla rada po plemenu; zhe bomo shivino v hlevih iméli, nam bo treba vezh poflov, — in enakih sgovorov vezh. Tem po verfti to le odgovorimo. Ref je, de kmet na fhtevilo vezh shivine redí, zhe jo páfe, kakor zhe jo ne; pa nihzhe ne more tajiti, de se le flabo redí shivina na obzhinfkih pafhnjah. Zhe hozhefh od krav kaj prida namofiti, njim morafh sraven pafhe domá fhe dvakrat na dan poloshiti; ali bi ne bilo bolji, ko bi ti nekaj manj glav shivine, pa tifte bolji redil? Veliko bolji bi bilo sa kmete, de bi ne le famo shita in flame, ampak tudi pizhe ali klaje sa shivino dofti perdelovali. Od shivine, ktero zhes poletje pafete, in jo daljezh na pafho gonite, nimate, rasun malo puftiga gnojá, nizh dobizhka? koliko dobriga gnojá se potem takim pogubi? Dokler kmet ne sposna, de mora shivino vezhidel tudi savoljo gnojá imeti, ne saflushi zhaftitljiviga imena, de je kmetovavez!

Ker po leti veliko glav shivine na pafhi der-shite, vaf to sapelje, de hozhete zhes simo ravno toliko glav prerediti: tode kako bofte to ftorili, ker nimate ne fená, ne detelje; s flamo in pa fhe s drugo flabeji kermo morate po simi shelodez uboge shivine polniti; fi pofhkodovate gojsde savoljo ftelje, in takó nimate dobizhka ne od shivine, ne od njiv, pa tudi ne od gojsda, kakor gré. Veliko pofejefh, pa malo perdelafh, sato, ker s flabim gnojem flabo gnojifh. Poglej tiftiga, kteri v hlevi manj shivine redi, kakor ti: kako on dobre njive gnoji, kér veliko maftniga gnojá napravi; on manj pofeje, pa vezh perdelá, kakor ti, ki fvojo shivino na pufto pafho gonifh; ravno to je vsrok, de imafh premalo gnojá, ker ga tvoja shivina po gmajni raftrefe, in zlo malo prav flabiga v hlevu pufti.

(Konez sledí.)

Popis obertniske razstave v Ljubljani.

(Na dalje.)

Samo J. Resman suk nar iz Zgoš nam je šest kosov sukna iz Gorenskiga v razstavo poslal, kar je nam znamnje, de so suk narske fabrike na Gorenskimi prav zlo opešale. Resmanova fabrika se med vsimi še nar bolj derží, in na léto okoli tavzent kosov sukna izdelá, kteriga cena je za vatel od 45 krajcerjev do 2 goldinerjev; volno za bolj žlahtne sukna na mašinah predejo, za slabši robo jo pa drugi delavci pripravljajo; okoli 80 ljudi ima sedaj delo v ti fabriki, ktera se je že v letu 1795 pričela, in takrat na kupe dela imela, ko še niso na Českim, Marskim in Šlezskim sukna z mašinami delali. Glejte, kako so se časi spreobrnili! Samo ta fabrika se še na dobrih nogah derží, zakaj nje prvi lastnik Anton, Janezov oče, je veliko lét po ptujih krajih hodil, razne suk narske fabrike ogledoval, in si je po teh svojo lastno fabriko napravil; tudi sedajnimu lastniku hvala gré, de z časam naprej hiti, kolikor je mogoče. — Dober izdelek je bil en kos pavolnika, ki ga je Marija Knaflič v Celah na Gorenskimi tkala. — Nôze, vilice in škarje, ki so jih Janez Stukhart, Janez Breitenlahner, Jožef in Aloiz Stierl iz Štajerja v gornim Estrajhu v razstavo poslali, so sodnji možje prav zlo pohvalili. — Všiti (štikani) izdelki Franciške in Salezije Brenčič iz Idrije so marsikteri ogledovavki dopadli. — Le en glas je bil, de so bile zerkala Vincenške fabrike iz Koróškiga, nar imenitniši izdelki naše razstave. Eno iz med njih je bilo iz celiga en seženj in pol čevlja visoko, široko pa je bilo 3 čevlje in dva palca. — Vošene sveče vdove Franciške Župeuc iz Ljubljane, so bile dobro blagó. — Mestni tesarski mojster Juri Pajk v Ljubljani je v razstavo dal leseno podóbo nekiga umetno izdelaniga mostá in pet kamnorisov, z kterimi je očitno pokazal, de kaj več zna, kakor navadno tesarsko rokodelstvo. Od mehanike ima naš Pajk veliko vednosti, in vseskozi nove bukve prebira, de bi v svoji umetnosti vedno naprej šel. Ko bi on, kot marsikteri drugi rokodelci, se bahati znal, gotovo bi ljudje od njega veliko več govorili! — Med nar bolji lovsko oróđe so sodnji možje Kajetana Dašove puške iz Gradca vverstili. — Dobro blagó je bilo burno sukno (Loden) Franc Fúrlerja, suk narja v Gradcu. — Od žeblicev fužinarja Jožefa Globočnika iz Železnikov nimamo nič posebniga povedati; ravno tako tudi od cerkvenih špic Franciške Wrempin iz Idrije ne, kér nam jih je le premalo na ogled poslala. — Kerzarski izdelki Fr. Šerca iz Ljubljane je bilo dobro kupčijsko blagó. — Železnina grofa Ferd. Eggerja iz Celovca je bila zlate svetinje vredna. — Od treh Ljubljanskih mojstrov smo česke kolovrate v naši razstavi vidili, namreč: od Šimna Unglerta, Antona Köhrerja in Janeza Nikelna; prvemu je bila bronasta svetinja, drugima dvema pa so bile pohvalne pisma podelene. —

(Dalje sledí.)

Pogled v ptuje kraje.

Nov popis Jeruzalema in bližnih svetih krajev.

(Konec.)

Težko je, to sveto poslopje na tanjko popisati, kér se zdajni sveti kraj, v kterim je pokopa-

Kmetijske in rokodelske novize.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske drushbe.

N° 48.

V frédo 27. Listopada.

1844.

Te novize pridejo vsako frédo na dvéh zhetertnih listih v Ljubljani na svetlo. Plazhujejo se v pisarnizi z. k. kmetijske drushbe v hišhi 195 v Šalendrovih ulazah bliso Brega; sa Ljubljano in sa tiste, ki jih ne dobivajo po pošhti, sa zelo leto s 2 fl., — sa pol leta s 1 fl.; prejmljejo se pa pri natíkovavzu na Bregu Nr. 190. Po pošhti veljajo sa zelo leto 2 fl. 30 kr., — sa pol léta 1 fl. 15 kr. Po vsih z. k. pošhtah se snajo dobiti.

Tri cvetlice.

(Poleg českiga od Vlastimile Ružičkove.)

Glej na limbar! v pertu sněžnim
Vid' nedolžna se krotkost,
V trupu nad vse cvétje nježnim
Je 'z nebés peršel ta gost.

Tam v lepôti roža sluje,
Svétí v rôsi biserni,
Zjutrej vabno se vzdiguje,
Tvoj pogled za-njo hlepi.

Še ena vabi tiho k sebi
Sramožljiva cvétlica,
V listke líčnost skriva tebi;
Vjo'ca mila je letá.

Cveti kakor roža, dvica!
Cistost hrani lilije,
Prosta bod' ko vijolčica:
Vredna hči boš Slavije!

S.

Od obzhinških pašinj — kaj so sadershki, de jih kmetje ne rasdelijo? in kako bi se ti nar bolj odverniti dali?

(Konez.)

Zhe pa mi nafhe drage kmetovavze nagovarjamo, de bi shivino v hlevih redili, ne gre mifliti, de bi to she sdaj vsak kmetovavez storiti mogel. Neumno bi bilo to od vsakiga tirjati! Reja shivine v hlevih prinese kmetovavzam toliko dobizhkov, de fo se jo vfi umni kmetovavzi sploh poprijeli, ki imajo klaje sa shivino dovelj. Kterim pa te pomanjkuje, bi ne bilo svetovati, svojo shivino v

hlevi rediti; — faj bi je tudi ne mogli! Perva potreba tedaj je: sa obilno klajo fkerbeti, potem bo she le mogoze, hlevno rejo shivine vpeljati in s vezhjim dobizhkam jo rediti. Po planinah pa, kjer tezhne klaje dovelj raste, ni nikakor hlevne reje priporozhevati, sakaj velike planine na gorah, kamor zhes poletje vafi svojo shivino v zhredo dajo, fo she od stvarnika famó sa pašho odlozhene, takih pašinj tedaj ne gré rasdeliti; tudi ne svetvamo, de bi kaj drugiga s njimi pozheli, kér na njih dofti dobre pašhe srafte; naj tedaj ofta-nejo sató, sa kar fo. Tifim pa, kateri vsak dan svojo shivino na pašnjo gonijo, njive pa flabo gnojijo, moramo rezhi, de fo obzhinške pašnje grosno veliki sadershki poboljšhanja naših kmetij.

V fedanjim zhafu naj bo nar vezhi fkerb kmetovavzov, de jim semlja nar vezh, ko je mogoze, obrodi. Zhe fi svoj del, kateri ti je na obzhinški pašnji odlozhen, tako obdelafh, kakor je prav, ti bo sa tvojo shivino vezh shivesha obrodil, kažor ti ga je poprej pušta trava dajala. Zhe ti ravno na tifim prostoru, kteriga fi popred le famo popáfel, deteljo fejeffh, bofh 12krat vezh kerme perdelal, kakor je popred pušte trave sraftlo. Potem takim bofh svojo shivino bolj redil, kakor popred, ko fi jo v zhredo gonil; vezh in boljiga gnoja bofh pridela, njive lahko bolj gnojil, in vezh perdelanja bofh imel. Ni se treba bati, de bi pitana shivina v hlevu boléhala.

Le fnashiti morafh jáfli in vse to drugo okoli nje; sakaj fnaga je zhloveku in shivini pred vřim nar potrebnifhi. Kér fe shivina dvakrat ali po trikrat na dan napaja, fe tudi sprehodi in israzhí, to je sa potrebno shivinfko sdravje sadofti. — V hlevu pitane krave gredo raji po plemenu, kakor une, ki fe po pafhnjiku fém ter tje prepletajo. Pri toliki shivini, ki jo na pafho gonifh, zhe jo bofh v hlevu redil, ti ne bo vezh poflov potreba. Zhe bofh gmajno sdelal, in tifto pridno obdeloval, fe ti bo shivina pomnoshila in delo; zhe bi ti morebiti pa fhe kakiga flushabnika vezh treba bilo, nizh ne maraj, faj bofh tudi vezh perhodkov imel. V fedanjih mernih zhařh ne bo flushabnikov, ne delovzov permanjkalo. řkerbite, de bote fvoje otroke koj od mladiga k pridnofti napeljevali, odrafhenim pohajazhem, lenuham in nepotrebnim berazhem pa ne potuhe dajali.

Refniza tega, kar tukaj povémo, fe sprizhuje is pergodeb v nemfhkih deshélah, kjer fo fkorej vse obzhinfke pafhnje she rasdeljene, de vfak s svojim delam (partam) ftóri, kar hozhe, to je, de ga tako obdeluje, kakor mifli in previdi, de bi mu nar vezh vergel; pa tudi fe je tam shivinfka reja pomnoshila in poshlahtila; gnoja pol vezh napravijo, kakor popred, ko fo shivino na sanikerne pafhnje gonili; dobro gnojijo fvoje njive, in polje imajo lepfi, od tiftiga zhařa, kar fo jeli shivino v fhtali rediti, vfiga vezh perdelujejo. —

De bi fe pa kmetje rasdelitve obzhinfkih pafhinj s vezhjim vefeljem poprijeli in de bi jim rasdelene semljifha vezh dobizhka prinefle, zefarfki ukas od 5. Listopada 1768 sapové, de sa take njive in fenosheti, ki fo is obzhinfkih pářhinj napravljene bile, 10 let ne gré nizh davka, 30 let pa ne defetine plazhati. Miflimo, de je ta vikfi ukas vse hvale vreden in de bi le njih lařni dobizhek bil, ako bi nafhi kmetje hiteli, ledine v rodovitne semljifha predelovati. Urno, urno tedaj, dragi kmetovavzi! k temu delu, in ne odlagajte na jutro, kar danef samorete ftoriti. *)

Lefkoviz.

Ene je pri českých kolovratih potrebno.

Ta somenj so ljudje v Ljubljani veliko českých kolovratov pokupili. Prav zlo nas je nasledni kranjski dopis komisarja neke dolénske komisije razveselil, v kterimu smo to le brali: „Veliko je že bilo v Novicah od českých kolovratov govorjeniga, in že delgo sim ga tudi jest želet imeti; tode samec sim še bil in treba mi ga ni bilo. Zdaj pa je moja gospa kuharce vdinjala in ta mora na česki kolovrat presti, kakor Njih; de bi pač tako umno glavico imela, kakor Cilika! Naj mi tedaj po možu, ki jim leta list podá, en kolovrat česke baze pošlejo.

*) Prav slo bo kmetijfko drushbo vefelilo, flifhati, de gré rasdelitva obzhinfkih pafhinj, kjerkoli je mogože, urno od rok; savoljo tega tudi prav lepo profimo, de bi nam nafhi bravzi po isgledu gopoda Shumarja vse pafhnje osnaniti hotli, ktere bodo prihodnjizh rasdeljene. Vrednifhtvo.

Morebiti bom tudi še kako drugo predico na česki kolovrat presti navadil in Jim še kaj več skupiti dal. Povem Jim pa tudi, de se bo sleherna ženska, ktera bo v našo komisijsko ječo vtaknjena, českiga kolovrata vaditi mogla. Naj tudi moje tovarše na tako ravnanje opomnijo.“

Ta sklep častitljiviga komisarja je gotovo vse hvale vreden, in ko bi ga vsi njegovi tovarši posnemati hotli, bi se po ti poti predenje na českých kolovratih po deželi nar hitreji razřirilo.

Brez učenja pa ne more nobeno rokodelstvo prav od rok iti; zato je tudi tu potreba, de vsaka predica saj enkrat vidi, kako se mora z českých kolovratam v caker hoditi. K temu podučanju pa umna predica k večimo eno uro potrebuje. Prava štokla mora biti, ktera se v tem času po česko presti ne nauči; taka naj gre raji krave pasti. Neumno pa bi bilo tirjati brez podučanja na česki kolovrat presti znati; saj se je mogla sleherna predica tudi na krajnskiga presti učiti!

Samo to je uzrok, de predenje na českých kolovratu nekterim od rok ne gre, kakor bi imelo biti, in de jih zavoljo tega tudi še nekteri grajajo. Vsa čast in hvala gre českých kolovratam; kteri pa tega ne verjamejo, naj se z svojimi očmi v takih hiřah prepričajo, kjer se že davnej česki kolovrat verti, postavim: pri gosp. dohtarju Orlu, gosp. Ferd. řmidu, gosp. Gregelnu, pri řtrobachu, v hiři na Poljanah Nr. 21, pri meni in še v več družih hiřah. Tistim pa, ki pravijo: krajnsko predivo ni za česki kolovrat, po storjenih mnogih skušnjah odgovorimo, de je to le prazna zabavljica, in de ravno toliko veljá, ko bi kdo rekel, de krajnsko seno ni za hrovařke konje, ali de řtajerske buče niso za ogerske preřice, i. t. d.

H koncu tega nagovora moramo še to le pristaviti: Česki kolovrati niso nobena nova znajdba, ampak řtaro in skoz dolge skušnje poterjeno orodje Čehov, kteri nar bolji platno izdeljujejo. Napravite si tedaj, ljube Slovenke, českých kolovratov; preden jih boste pa v roke vzele, glejte, de boste vidile, kako se na-nje prede! Tudi pri meni na velkímu tergu Nr. 260 se vam bo to z veseljem pokazalo.

Dr. Bleiweis.

Popis obertniske razstave v Ljubljani.

(Na dalje.)

Fuřine kneza řvarcenberga v zgornjim Estrajhu so ravno tako, kakor fuřine řlahtnikov od Rosthorn na Koróřkim svoje staro dobro imé zopet pri ti razstavi poterdile. — Tudi Miklavž Hofman, nořar v Ljubljani, se je z svojo mnogoverstno nořarijo dobro obnesel. — Lesena podoba Jezusa Kristusa (Ecce homo), ki jo je Juri Taučer, podobar iz Idrije, izrezal, je bila precej dober izdelik samouka. — Ponarejene cvetlice Matilde Matezovke iz Gradca in řametaste cerkvene blazine F. Cergolla, sedlarja iz Ljubljane, so ogledovavcam dopadle; še bolj pa mnogoverstni izdelki jetnikov iz Ljubljanske ječe na Gradu, namreč: razne platna, mizni perti, dvojšarti, ena srajca in ene mořke spodnje hlače brez řiva, tabačnica z umetno izrezanimi svetimi podobami in papirnata skrinica. — Od cerkveniga orodja Jož. řulca, pasárja in srebrárja v Ljubljani in K. Kreinerja iz Celovca nimamo nič posebniga povedati. — Perstena posoda J. L. Halbbärtha iz Gradca